

Hartelijke groeten uit Lochem (15)

CeesJan Frank

Vanaf het einde van de 19de eeuw werd er voor het eerst op grote schaal buiten de grachten van de stad Lochem gebouwd. Overal op de oude akkergronden rond het stadje werden kleine buurtjes aangelegd, die langzaam met elkaar verweven raakten. Ook waren er enkele grote particuliere initiatieven, die leidden tot de aanleg van een aantal villaparken, zoals het eerste villapark in de omgeving van de Goorseweg en de Stationsweg, vervolgens de Nieuweweg en vanaf 1909 Berkeloord. De oude uitvalswegen boden ook aantrekkelijke bouwgrond, een prima plek om te wonen met zicht op een levendige weg. Rijk en arm woonde door elkaar, welgestelde renteniers en notabelen naast kleine burgerlieden en hier en daar nog een enkele boer, van wie de boerderij inmiddels binnen de stadsgrenzen was komen te liggen. Zo ontstond, langs straten als de Tramstraat, de Zwiepseweg, de Zutphenseweg en de Barchemenseweg een opmerkelijke mix van villa's, kleine en grote arbeiders- en burgermanswoningen en voormalige boerderijtjes.

De Barchemseweg met zijn prachtige vergezichten over de Paasberg en de Lochemseberg kwam rond 1900-1910 in beeld als geliefde bouwlocatie. Villa de Kiesak (later Huize Elisabetha) en Villa Bergoord zijn enkele voorbeelden van de eerste grote huizen, die met uitzicht op het schilderachtige heuvellandschap werden gebouwd. Op de hierbij afgebeelde Ansichtkaarten zien we onder andere de villa's die rond 1910-1915 zijn gerealiseerd in de omgeving waar de Wilhelminalaan en de latere Dr. Cartier van Disselweg op de Barchemseweg

Ansichtkaart "Villa Bergoord-Lochem", in 1911 verstuurd door Pa, Moe, Jo en Marie naar de heer M. Schoemaker en Mejjuffrouw J. v. Hingaarde in Amsterdam. Villa Bergoord behoort tot de oudste villa's aan de Barchemseweg en is wat betreft opzet en stijl verwant aan de villa's, die rond 1900-1905 aan de Nieuweweg verrezen. Karakteristieke elementen zijn de wit geverfde "speklagen" in het rode metselwerk en het rijk uitgewerkte sierspant in de topgevel boven de serre. De tuin is afgaande op de jonge boompjes nog maar net aangelegd. Let op de beide fietsen, die links in de berm liggen. Achter de villa is vrij zicht op de nog maagdelijke akkers op de helling van de Paasberg.

Ansichtkaart "Lochem. Barchemseweg", situatie circa 1915. De blik is naar het noordwesten, richting Lochem. De vier huizen op de voorgrond staan er nog steeds. Uiterst links is een gedeelte van de vroegere villa "Berry" (later Hoogland) te zien, en uiterst rechts de grote villa uit 1912, die oorspronkelijk "Ik kiek nog in 't gat" heette. De villa's zijn ontworpen door architect B.J. Beeftink. Het huis in het midden van de foto staat op de hoek van de Barchemseweg en de Dr. Cartier van Disselweg, het huis rechts daarvan op de hoek met de Wilhelminalaan. In de verte staat de grote villa Antoinetta.

aansloten. Het “stadsbeeld” was toen nog uitgesproken landelijk, de Barchemseweg zelfs nog niet verhard en tussen de villa’s lagen akkers en weiden. De helling van de Paasberg zou in de jaren twintig en dertig verder worden verkaveld voor de bouw van kleinere middenstandswoningen.

In deze omgeving waren veel pensions en hotels voor de talloze zomergasten, die van het prachtige Lochemse natuurschoon kwamen genieten. De uitzichten vanaf de Paasberg en de Lochemseweg, de hotels en de fraaie villa’s werden ten behoeve van levendige postverkeer op vele Ansichtkaarten vereeuwigd. De kaartjes belanden, zoals bijgaande voorbeelden laten zien, in alle uithoeken van het land.

Ansichtkaart “Lochem. Naar den Paasberg”. Deze kaart is in 1920 door Len en Col Tolk naar mejuffrouw Kitty Krul aan de Badhuiskade in Scheveningen verstuurd. We zien hier voor een deel dezelfde huizen als op Ansichtkaart 2, nu echter vanaf de Paasberg richting Barchemseweg. Het voetpad leidde van de kruising Barchemseweg-Wilhelminalaan naar de Paasberg. Geheel links is de nieuwe laanbeplanting van de pas aangelegde Cartier van Disselweg zichtbaar, uiterst rechts de villa’s Berry en Ik kiek nog in’t gat.

Ansichtkaart “Lochem. Gezicht vanaf den Paasberg”, in 1926 verzonden door Nina Engelke naar de familie P. Hommes in Winschoten. Het standpunt van de fotograaf ligt hier iets noordelijker dan op Ansichtkaart nr. 3. Langs de pas aangelegde en met bomen beplante Dr. Cartier van Disselweg staan alleen bij het uiteinde van de laan, waar deze aansluit op de Barchemseweg, enkele nieuwe huizen. De akkertjes tussen de Van Disselweg en de Bosweg liggen er nog. Hier zou pas na de Tweede Wereldoorlog de nieuwe Rijks Scholen Gemeenschap verrijzen. In de verte markeert de hoge kerktoeren de oude binnenstad van Lochem.

Ansichtkaart “Villa Antoinetta bij Lochem”, op een Ansichtkaart die in 1913 vanuit Lochem naar Jongejuffrouw J.H. Sanders aan de Spoorlaan in Bussum is gestuurd. De afzender, C. Romswinkel, schrijft: *Beste J. Ik heb je tegelijk met deze de gevraagde plaatsjes gezonden. No. 46 en 58 Bonte Wei had ik niet meer, daar ik die al geruimd heb daarom heb ik er maar 2 andere bij gedaan. Met groeten.* We zijn hier getuige van de levendige verzamelwoede, die Nederland vanaf 1903 teisterde, toen Verkade begon met de uitgave van zijn beroemde albums. Het album “Bonte Wei” kwam in 1911 op de markt en bevatte vele plaatjes van weidevogels en –bloemen naar aquarellen van Jac. P. Thijsse. Villa Antoinetta is hier te zien, voordat het huis in 1917 is aangekocht door de congregatie van de Zusters Franciscanessen die zich in 1900 in de Tuinstraat in Lochem hadden gevestigd. In de villa begonnen zij het rusthuis Sint Jozef.